

Nr 263.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
anslag för avsättning till lånefonden för tjänstemanna-
samhället vid Mörby m. m.; given Stockholms slott den
4 april 1917.*

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet, ävensom, under förutsättning av bifall till vad sålunda föreslagits, besluta, att i 1918 års riksstat de bland inkomsterna upptagna lånemedel för produktiva ändamål skola höjas med 200,000 kronor,

dels ock besluta sådan ändring i de beträffande utlämnande av byggnadslån från omförmälda fond stadgade villkor, att å dylikt lån, som utlämnas från det till avsättning till lånefonden nu äskade reservationsanslaget å 200,000 kronor, skall erläggas ränta efter 5 eller 5 $\frac{1}{2}$ procent om året enligt de i statsrådsprotokollet angivna grunder ävensom att högsta belåningsvärdet å byggnader, vilkas uppförande efter den 15 april 1917 påbörjas inom tjänstemannasamhället, må kunna av Kungl. Maj:t bestämmas till 20,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 10 mars 1911, nr 122, väckta förslag har 1911 års riksdag medgivit, att ett område om 31,77 hektar av kronoegendomen $1\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken av Stockholms län finge med tomträtt upplåtas till en av statstjänstemän bildad, behörigen registrerad förening för ekonomisk verksamhet. I samband därmed beslöt riksdagen, att en lånefond, benämnd lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, skulle bildas, och anvisade riksdagen för avsättning till denna fond för år 1912 ett anslag av 930,000 kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1911 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 330,000 kronor. Vidare medgav riksdagen, att till föreningen finge från fonden utlämnas lån, bland annat, för bebyggande av tomter,

som upplåtits med tomträtt inom ifrågavarande område av kronoegendomen Mörby. Lånen, å vilka skulle erläggas ränta efter 4 $\frac{1}{2}$ procent om året, skulle beviljas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, vilka funnos angivna i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 24 februari 1911, samt enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelade. I sådant avseende hade stadgats, bland annat, att lånen finge beviljas endast till statstjänstemän och med belopp, som högst uppginge till tre fjärdedelar av byggnadskostnaden, samt med iakttagande, att värde över 15,000 kronor icke finge tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslåns belopp.

Av förenämnda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden inhämtas, att det av dåvarande departementschefen framlagda förslaget att å en del av kronoegendomen Mörby anordna ett egnahemssamhälle för statstjänstemän förutsatte anslag av statsmedel till

dels lån för egnahemsområdets iordningställande till upplåtande m. m., förslagsvis högst 330,000 kronor, och

dels lämnande av lån för de upplåtna tomternas bebyggande, förslagsvis högst 1,400,000 kronor.

Härav ansåg departementschefen behöva disponeras förslagsvis

för år 1911 för områdets iordningställande 130,000 kronor och för byggnadslån 200,000 kronor,

för år 1912 för samma ändamål respektive 200,000 och 400,000 kronor samt

för år 1913 och därefter i mån av behov återstående belopp.

I det anslag å 930,000 kronor, som 1911 års riksdag anvisade, ingick således hela det belopp, 330,000 kronor, som erfordrades för egnahemsområdets iordningställande, samt 600,000 kronor av den summa, som ansågs behövas för lämnande av byggnadslån.

Sedan egnahemsföreningen anmält, att ytterligare medel erfordrades för beviljande av lån till uppförande av byggnader inom egnahemsområdet, har 1912 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, för avsättning till ifrågavarande lånefond för år 1913 anvisat ett anslag av 200,000 kronor.

Anslutningen till tjänstemannasamhället blev emellertid icke så stor som beräknats. Då möjligheten för egnahemsföreningen att betala ränta och amortering å de av staten erhållna lånen därigenom äventyrades, avlät Kungl. Maj:t, med anledning av en utav föreningen gjord framställning, proposition till 1914 års senare riksdag angående ändring i grunderna för upplåtelse av tomträtt samt utlämnande av byggnadslån inom tjänstemanna-

samhället. Den föreslagna ändringen innebar bland annat, att även svenska medborgare, som icke vore statstjänstemän, skulle kunna inom tjänstemannasamhället erhålla tomträtt. Under det att räntan för byggnadslån i allmänhet bestämts till 4¹/₂ procent, skulle å dylika lån, som utlämnades till icke statstjänstemän för uppförande av bostäder inom egnahemsamhället, erläggas ränta efter 5 procent.

Sedan Kungl. Maj:ts proposition godkänts av riksdagen, har Kungl. Maj:t den 31 december 1914 meddelat beslut angående de av riksdagen medgivna ändringarna i de förut gällande bestämmelserna rörande tjänstemannasamhället. Därvid föreskrevs bland annat, att för byggnadslån, som belöpte å tomt, vilken innehades av annan än egnahemsföreningen eller den, som hade fast anställning i statens tjänst, eller efter att hava innehaft sådan anställning åtnjöte pension från staten, eller sådan tjänstemans änka eller barn, skulle betalas ränta efter 5 procent om året.

Framställningar av egnahemsföreningen.

Uti en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har nu tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening meddelat, att de av Kungl. Maj:t till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för byggnadslån anvisade medel blivit i det närmaste för nämnda ändamål disponerade. Då det för fortsatt byggnadsverksamhet inom samhället vore nödvändigt att bereda byggnadslån efter samma grunder som hittills, har föreningen i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte till ifrågavarande fond ytterligare anvisa 200,000 kronor att vara tillgängliga under år 1917.

Egnahemsföreningen har sedermera till Kungl. Maj:t inkommit med ytterligare en skrift, däruti föreningen — under erinran att värde av över 15,000 kronor icke får tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslåns belopp — framhållit, att denna begränsning av lånebeloppen, som var avpassad efter förhållandena år 1912, till följd av byggnadskostnadernas ökning sedan dess med omkring 70 procent numera innebure en väsentlig inskränkning av möjligheten att söka sig en bostad vid Mörby. Det syntes därför kunna ifrågasättas en höjning av lånebeloppen, i någon mån motsvarande byggnadskostnadernas ökning. För sådant ändamål har föreningen anhållit, att sådana ändringar måtte vidtagas uti lånevillkoren, att, så länge nuvarande höga byggnadskostnader därtill föranledde, byggnadsvärde, som finge tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslån, måtte kunna, efter föreskrift av Kungl. Maj:t, höjas till 20,000 kronor.

Utlåtanden av statskontoret.

Till följd av nådig remiss har statskontoret avgivit särskilda utlåtanden över föreningens ifrågavarande framställningar. Statskontoret

har därvid meddelat, att vid 1916 års slut den kontanta behållningen å lånefonden utgjorde 29,058 kronor 55 öre och att under januari månad 1917 influtna amorteringar uppgått till 10,836 kronor 89 öre. I statsrådsprotokollet över civilärenden för den 24 februari 1911 beräknades, erinrar statskontoret, att egnahemssamhällets anordnande förutsatte anslag av statsmedel till bland annat lämnande av lån för de upplåtna tomternas bebyggande, förslagsvis högst 1,400,000 kronor. I betraktande härav och då det nu ifrågasatta ytterligare anslagsbeloppet av 200,000 kronor hölle sig inom den i beräkningen angivna ramen, har statskontoret förklarat sig för sin del icke hava någon erinran mot att hos riksdagen gjordes framställning att för avsättning till lånefonden för år 1918 anvisa ett anslag av 200,000 kronor.

Ej heller mot föreningens senare framställning har statskontoret haft något att erinra.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet, hava uti avgivet utlåtande anfört, att, då den av föreningen nu begärda avsättningen av ytterligare 200,000 kronor till lånefonden för ifrågavarande samhälle endast innebure ett fullföljande av den plan, som uppgjorts vid fondens bildande år 1911 och som samma år underställts riksdagens prövning, fullmäktige för sin del icke hade något att erinra mot, att berörda belopp anvisades å 1918 års riksstat såsom kapitalökning till fonden att, i likhet med de anslag, vilka förut beviljats till denna fond, utgå av lånemedel. Vad beträffar räntefoten å lån från fonden erinra riksgäldsfullmäktige, hurusom i det statsrådsprotokoll, som fanns vidfogat den kungl. propositionen till 1911 års riksdag angående ifrågavarande egnahemssamhälle, uttalades, att densamma syntes böra beräknas med hänsyn till statens egen kostnad för anskaffande av de medel, som ställdes till disposition för ändamålet i fråga, samt att ur denna synpunkt räntefoten blev bestämd till 4½ procent. Då den effektiva ränta, staten hade att betala vid sin upplåning, numera överstege 5 procent, hade det syntts fullmäktige vid beviljande av nu begärda anslag till fonden böra tagas under övervägande, huruvida icke en höjning av räntan å de lån, som hädanefter komme att utlämnas från fonden, borde äga rum. Med hänsyn därtill, att en del av lånen komme att utgå av medel, som till fonden inflöte såsom avbetalning å äldre lån, utlämnade på en tid, då statens upplåningsränta var lägre än nu, torde, säga riksgäldsfullmäktige, höjningen utan nämnvärd förlust för staten kunna begränsas till ½ procent. Räntefoten vid blivande utlåning från fonden skulle då utgöra 5 procent.

Utlåtande av
fullmäktige i
riksgälds-
kontoret.

Vidkommande den av egnahemsföreningen gjorda framställningen om höjning från 15,000 till 20,000 kronor av det byggnadsvärde, som får tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslån, hava fullmäktige förklarats sig icke hava något att erinra mot bifall till densamma.

Departements-
chefen.

Av det belopp, högst 1,400,000 kronor, som enligt den av riksdagen godkända planen rörande anordnande av ett egnahemssamhälle å kronoegendomen Mörby beräknats bliva erforderligt för lån till områdets bebyggande, har riksdagen hittills anvisat 800,000 kronor. Av sistnämnda belopp hava omkring 760,000 kronor använts till lån för uppförande av följande byggnader:

under år 1912	13 stycken	med ett sammanlagt värde av	kronor	225,300
» » 1913	18 » » » »	» » » »	» » » »	262,700
» » 1914	13 » » » »	» » » »	» » » »	183,300
» » 1915	19 » » » »	» » » »	» » » »	286,900
» » 1916	13 » » » »	» » » »	» » » »	193,100
Summa 76			kronor	1,151,300

Enligt förut omförmälda, för byggnadslånen fastställda grunder hava de särskilda länen beviljats med belopp, som högst uppgår till tre fjärdedelar av byggnadskostnaden, samt med iakttagande att värde över 15,000 kronor icke får tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslåns belopp. Till några av egnahemsföreningen för uthyrning uppförda byggnader hava dock enligt riksdagens medgivande lån utlämnats till 90 procent av byggnadskostnaden. Av de inom tjänstemannasamhället uppförda byggnaderna tillhöra tio icke statstjänstemän. Sammanlagda tomtarealen uppgår till 24 hektar 83 ar 7 kvadratmeter, fördelade på 179 tomter. Av dessa hade vid 1916 års slut 87 stycken med en areal av tillhoppa 12 hektar 33 ar 39 kvadratmeter upplåtits med tomt-rätt eller utarrenderats.

Då av de utav riksdagen till byggnadslån anvisade medlen blott omkring 40,000 kronor numera återstå, torde av riksdagen böra äskas ytterligare belopp för att tillföras lånefonden för tjänstemannasamhället. Mot storleken av det begärda beloppet, 200,000 kronor, har jag intet att erinra, och torde detsamma, i den mån så behöves, böra vara tillgängligt redan innevarande år.

I likhet med förut till fonden avsatta medel torde jämväl det nu ifrågakvarande beloppet böra bestridas av lånemedel; och bör alltså, i händelse av bifall till framställningen, de i statsverkspropositionen bland inkomsterna upptagna lånemedel för produktiva ändamål höjas med 200,000 kronor.

Såsom förut omförmäls, skola enligt de av Kungl. Maj:t och riksdagen för lånen fastställda villkoren egnahemsföreningen samt statstjänstemän och deras änkor eller barn för lån erlægga 4¹/₂ procent ränta och övriga egnahemsbyggare 5 procent. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava, under framhållande att den effektiva ränta, staten har att betala vid sin upplåning, numera överstiger 5 procent, anfört, att vid beviljande av det begärda anslaget till fonden syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke en höjning av räntan å de lån, som hädanefter komme att utlämnas från fonden, borde äga rum; och hava fullmäktige föreslagit en ränta av 5 procent. Med anledning härav tillåter jag mig erinra, att riksdagen till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby anvisat för år 1912 ett anslag av 930,000 kronor och för år 1913 ett anslag av 200,000 kronor, allt av lånemedel. Enligt från riksgäldskontoret lämnad uppgift upptogs år 1912 intet statslån. För det närmast föregående lånet av år 1911 är den effektiva räntan 4,005 procent, och för det lån, som upptogs år 1913, är den effektiva räntan 4,805 procent. Då egnahemsföreningen å större delen av de beviljade lånemedlen betalat en ränta av 4,5 procent och å en mindre del, som varit utlämnad såsom lån till icke statstjänstemän, 5 procent, torde egnahemsföreningen å de hittills till densamma utlånade medlen hava erlagt något mer än statens effektiva ränta för respektive statslån. Då det för befordrande av byggnadsverksamheten inom tjänstemannasamhället är önskligt, att räntan å vederbörande lån icke bestämmes högre, än att statens räntekostnader bliva betäckta, anser jag mig icke böra föreslå någon ändring i räntan för byggnadslån, vilka utlämnas från de av riksdagen för avsättning till lånefonden i fråga redan anvisade medlen. Å lån från det ytterligare anslag, som nu av föreningen begäres, synes däremot räntan böra höjas med ¹/₂ procent sålunda, att för byggnadslån, som belöper å tomt, vilken innehaves av egnahemsföreningen eller den, som har fast anställning i statens tjänst eller efter att hava innehaft sådan anställning åtnjuter pension från staten, eller sådan tjänstemans änka eller barn, skall betalas ränta efter 5 procent om året, samt att för byggnadslån, som belöper å tomt, vilken innehaves av annan person, skall erläggas ränta efter 5¹/₂ procent om året.

Egnahemsföreningen har slutligen hemställt, att det högsta byggnadsvärde, som får tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslån, må, så länge nuvarande höga byggnadskostnader därtill föranleda, kunna av Kungl. Maj:t höjas från det nu bestämda beloppet 15,000 kronor till 20,000 kronor. Såsom framgår av den till innevarande års riksdag avlätna propositionen, nr 34, angående understöd för uppförande av bo-

stadshus med smålägenheter, har den genomsnittliga stegringen av byggnadskostnaderna beräknats till 70 procent av de före krisens början vanliga kostnaderna. Den av egnahemsföreningen begärda ökningen av belåningsvärdet å egnahemsbyggnader synes mig därför böra bifallas. Det ökade belåningsvärdet lärer emellertid lämpligen ej böra tillämpas beträffande byggnader, vilkas uppförande påbörjats före den 15 april innevarande år, och torde böra gälla, så länge Kungl. Maj:t prövar prisförhållandena inom byggnadsindustrin betinga ökningens bibehållande.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av låne-medel, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet, ävensom, under förutsättning av bifall till vad sålunda föreslagits, besluta, att i 1918 års riksstat de bland inkomsterna upptagna lånemedel för produktiva ändamål skola höjas med 200,000 kronor,

dels ock besluta sådan ändring i de beträffande utlämnande av byggnadslån från omförmälda fond stadgade villkor, att å dylikt lån, som utlämnas från det till avsättning till lånefonden nu äskade reservationsanslaget å 200,000 kronor, skall erläggas ränta efter 5 eller 5¹/₂ procent om året enligt de här ovan angivna grunder ävensom att högsta belåningsvärdet å byggnader, vilkas uppförande efter den 15 april 1917 påbörjas inom tjänstemannasamhället, må kunna av Kungl. Maj:t bestämmas till 20,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall, och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Uggla.